

D

ZAKLADATEL A EMERITNÍ PRINCIPÁL **Milan Hein**
 PROVOZNÍ ŘEDITEL A JEDNATEL **Martin Šimek**
 UMĚLECKÝ ŘEDITEL **Pavel Ondruch**
 PRODUKCE **Anna Krejčová**
 PR **Marek Podlaha**

SPOLUPRACOVNÍCI DIVADLA

Kateřina Šimková, Marie Krbová, Daniel Dan,
 Richard Fahrner, Jakub Elstner, Jakub Nový, Lukáš Hor-
 ník, Jan Doskočil, Vít Drozda, Ondřej Sýkora,
 Denisa Reitingerová, Hana Polívková, Antonie Hlavicová,
 Iveta Pažoutová, Bohumil Kubeša, Matěj Konečný,
 Vojtěch Dušek, Petr Holata a Gabriela Falcová.

Dívaldo Ungelt, Malá Štupartská 646/1, Praha 1
 Letní scéna Divadla Ungelt, Nový Svět,
 Praha 1 – Hradčany
www.divadlounge.cz

VYDALO DIVADLO UNGELT S.R.O.
 Nový Svět 78/5, Praha 1 – Hradčany
 březen 2026 / Sezóna 2025–2026
 PROGRAM PŘIPRAVIL Pavel Ondruch
 FOTO Jan Malíř, Jan Hrdý
 GRAFICKÁ ÚPRAVA Marcel Brna

U

SLEDUJTE NÁS NA SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH

SVÝČAR SKO

Joanna Murray-Smith

DIVADLO
UNGELT

Ivana Chýlková
Petr Uhlík

Švýcarsko

(Switzerland)

Věnováno Nitě Murray-Smith

PŘEKLAD

Lucie Kolouchová

REŽIE

Milan Schejbal

DRAMATURGIE

Pavel Ondruch

HUDBA

Zdeněk Dočekal

VÝPRAVA

Kateřina Baranowska

ASISTENTKA REŽIE

Marie Krbová

ZVUK A SVĚTLA

Jakub Nový, Richard Fahrner, Jakub Elstner

GARDEROBA A REKVIZITY

Antonie Hlavicová, Hana Polívková,
Denisa Reitingerová

Vokály ve scénické hudbě nazpívala Iris Kristeková.

Nositelé autorských práv k dílu zastupuje DILIA, divadelní, literární, audiovizuální agentura z.s., Krátkého 143/1, Praha 9.

AUTORKA

Joanna Murray-Smith

HRAJÍ

Patricia Highsmithová
Edward

Ivana Chýlková
Petr Uhlík

České premiéry 21. a 22. března 2026 v Divadle Ungelt.

Květiny dodává firma Metamorphosis

HLAVNÍ PARTNEŘI

manželé
Zuzana a Martin
Molnárovi

PARTNEŘI INSCENACE

manželé
Daniela a Pavel
Eiseltovi

Klub přátel
Divadla
Ungelt, z. s.

MEDIÁLNÍ PARTNEŘI

HAPPY TALK

hudba: **Richard Rodgers**
text: **Oscar Hammerstein II**

HAPPY TALK

Světové premiéry *Švýcarska* byly v koprodukcii na dvou místech. Nejdříve hru v listopadu 2014 v Sydney Theatre Company viděli australští diváci (Sarah Goodes režírovala Sarah Peirse a Eamona Farrena, foto nahoře) a vzápětí - v březnu 2015 v Geffen Playhouse - američtí diváci (v režii Marka Brokawa hráli Laura Linney a Seth Numrich, foto dole).

Happy talk,
Keep talkin' happy talk,
Talk about things you'd like to do.
You gotta have a dream;
If you don't have a dream,
How you gonna have a dream come true?

Talk about a moon
Floatin' in de sky,
Lookin' like a lily on a lake;
Talk about a bird
Learnin' how to fly,
Makin' all de music he can make.

Talk about a star
Lookin' like a toy,
Peekin' t'rough de branches of a tree;
Talk about a girl,
Talk about a boy,
Countin' all de ripples on de sea

Talk about a boy
Sayin' to a girl:
"Golly, baby! I'm a lucky cuss!"
Talk about de girl
Sayin' to de boy:
"You an' me is lucky to be us!"

Happy talk,
Keep talkin' happy talk,
Talk about things you'd like to do.
You gotta have a dream;
If you don't have a dream,
How you gonna have a dream come true?

If you don't talk happy
An' you never have a dream,
Den you'll never have a dream come true.

Píseň pochází z inovativního muzikálového hitu *Jižní Pacifik* z roku 1949. Bezzubá vietnamská žena jménem Bloody Mary v ní pomocí příslibu štěstí přesvědčuje amerického poručíka, aby si vzal její dceru. Už jen z tohoto popisu vyplývá, proč byl *Jižní Pacifik* revolučním počinem – zábavná hra se zpěvy a tanci se odehrává během války v jižním Tichomoří a vystupují v ní postavy různých národností a etnik.

JOANNA MURRAY-SMITH

oficiální životopis

Hry Joanny Murray-Smith se doposud přeložily do více jak dvaceti jazyků a uvádějí se po celém světě. Prošly například Broadway, West Endem či Royal National Theatre. Inscenují je, ať už formou scénického čtení či plnohodnotné inscenace, přední světové divadelní společnosti. V hlavních rolích v nich vystupovaly největší herecké hvězdy, včetně Meryl Streep, Annette Bening, Laury Linney, Eileen Atkins, Diany Rigg a mnoha dalších.

Mezi její nejúspěšnější texty patří *Mezi úterým a pátkem*, *Julia*, *Berlin*, *Žena jako druh*, *Bombshells*, *American Song*, *Švýcarsko*, *Songs for Nobodies*, *Three Little Words*, *L'Appartement*, *The Gift*, *Ninety*, *Rapture*, *Nightfall*, *Dítě (z) lásky* and mnoho jiných.

Pro londýnského režiséra Sira Trevora Nunna také adaptovala *Scény z manželského života*. Pokračovala s *Domečkem pro panenky*, *Hedou Gablerovou* a *Strýčkem Váňou*. Nedávno také zdramatizovala *Talentovaného pana Ripleyho*.

Věnuje se i filmu. Svou hru *Švýcarsko* přepsala na filmový scénář, který v roce 2025 v Itálii a Velké Británii natočil režisér Anton Corbijn. Role Patricie Highsmith se ujala Helen Mirren. Film se právě dokončuje a premiéru by měl mít během roku 2026.

Její monodrama *Julia* o jediné australské premiérce se v loňském roce stalo hitem a absolvovalo vyprodané celostátní turné.

Nedávno přepsala ve filmový scénář svou hru *Mezi úterým a pátkem*. Natáčet se bude v Británii v roce 2026. V současné době pro filmové plátno adaptuje australský román *The Weekend* od Charlotte Wood.

Joanna napsala celou řadu televizních her, dvě opery a tři romány (vydané nakladatelstvím Viking/Penguin). Nominovali ji na mnoho cen, a mnoho z nich také získala, např. prestižní státní vyznamenání A.M. udělované v rámci Australia Day Honors 2025.

HIGHSMITH + RIPLEY + MURRAY—SMITH = ŠVÝCARSKO

Patricia Highsmith v Americe

Vzhledem k ohromné proslulosti americké spisovatelky Patricie Highsmith (1921-1995) je zarážející, že do českého prostředí její sláva v plné síle nikdy nedolehla. Z mohutného díla čítajícího 22 románů a nespočet povídek byl do češtiny přeložen jen zlomek. První česky vydaná kniha Highsmith (*Smrt v labyrintu*) vyšla až v roce 1980, tedy v době, kdy za sebou měla 30 let aktivní tvorby. I její nejúspěšnější kniha *Talentovaný pan Ripley*, vydaná v roce 1955, vyšla v češtině až v roce 1993 – „rozostřený morální kompas“ nekonvenoval komunistické ideologii. Předrevoluční výjimkou byl soubor románů *Třikrát vražda z posedlosti* (1982). V něm kromě méně známých textů (*Houkání sovy* a *Posedlost láskou*) najdete i debutový román *Cizinci ve vlaku*, který v roce 1950, tedy těsně předtím, než Highsmith oslavila třicetiny, raketo-
vě odstartoval její kariéru.

Tento start neměli ani tak na svědomí čtenáři jako spíše filmoví fanoušci – příběh založený na tezi, že dokonalý vrah je takový, který nemá motiv, uhranul Alfreda Hitchcocka natolik, že mu vůbec nebylo hloupé kvůli vyjednávání o ceně za práva předstírat, že o ně nemá zájem on, ale někdo nevýznamnější... Koupil je anonymně za pouhých 7500 dolarů. Highsmith mu to nikdy neodpustila a k filmu měla rozporuplný vztah i přesto, že jí umožnil, aby se prakticky okamžitě stala spisovatelkou na plný úvazek.

Cizinci ve vlaku obsahují snad všechny její typické motivy. Pro někoho krutý, pro někoho analytický styl psaní nahlíží lidskou duši jako bezednou propast, která je tím temnější, čím hlouběji se do ní noříte. Adoraci vražd demonstrovala už v základní zápletce. Dva náhodní cestující na sebe při jízdě vlakem odhalí věci, které by někomu, s kým by se měli ještě někdy vidět, řekli jen stěží. Oblíbená teze Highsmith,

kteřou Murray-Smith variuje ve *Švýcarsku*, tj. že každý touží někoho zabít, je zde dovedena k mazané win-win dohodě: já zabiju toho, kdo tobě leží v žaludku, ty zabiješ toho, kdo leží v žaludku mně – a nikdo nás nemůže odhalit. Avšak v tomto zločineckém páru má jeden svědomí (odtud omílané přirovnání Highsmith k Dostojevskému a ke *Zločinu a trestu*).

Highsmith v *Cizincích* také našla typus svých hrdinů, tedy spíše antihrdinů – překrásně to v doslovu k *Tříkrát vražda z posedlosti* popsal Jan Zábrana: „K nejpočetnější skupině jejích ‚hrdinů‘ patří ti, kteří jsou nějakým vnitřním úrazem (komplexem méněcennosti, pocitem provinění, dlouhou osamělostí, infantilitou představ o lásce mezi mužem a ženou) ke konfliktu a tragické roli neodvratně disponováni. Tito potenciální a pak i skuteční pachatelé jsou nejdřív sami oběťmi – svých traumat, své neblahé vrženosti do světa a současně vyvrženosti z něho, svého vytlačení

z jeho normálu a přirozeného údělu. Ke kolizím dochází vždy tam, kde jsou ve své odlišnosti – determinaci tím, co z nich činí ‚misfits‘ (kazové jedince) – donuceni se s objektivním světem střetnout, kde se jej snaží nemotornými rukama ve vztahu k sobě ‚znormlizovat‘, připodobnit jej své pokřivenosti a tak s ním splynout.“

Patricia Highsmith byla jedním z takových „misfits“. Na kazovosti si založila identitu, přičemž zárodek velebené hniloby („Všichni jsme prokletí!“) nemůžeme hledat nikde jinde než v dětství. Narodila se 19. ledna 1921 v drsném a ultra-konzervativním Texasu, na místě, kterému se přezdívá Kraví město – Fort Worth. Většina Američanů tohle město zná jako město jatek, prachu a kovbojů. Na prarodiče z matčiny strany, bohaté plantážníky, Highsmith vzpomínala s poznámkou, že jejich „110 otroků nebylo nešťastných“. Matka Mary Coates i otec Jay Bernard Plangman, společensky níže postavený soused neoviktoriánského sídla Coatesových, se od latifundismu trhlí. Naplánovali odjezd do bohémského New Yorku, kde se chtěli uvolnit z texaských řetězů a prosadit v grafickém designu. Bohužel pro ně, bohudík pro nás, Mary neplánovaně otěhotněla.

Patricia se už v pubertě dozvěděla, jak rodiče čáru přes rozpočet řešili. Emocionálně nepřístupná matka libující si v týrání se dcerce zmínila, jak je „vtipné, že zbožňuje vůni terpentýnu“. A pokračovala popisem rané fáze těhotenství, v němž uposlechla naléhání Jaye, aby si „přesně touto látkou vyčistila dělohu“. Drastický pokus o domácí potrat nevyšel a Jay se krátce po narození zdravé dcery s Mary rozešel. Patricie otce nepotkala dlouhá léta, a i pozdější setkání nedopadlo žádným souzněním. V dospělosti k tomuto příběhu dodávala: „Jsem zastáncem práva na potraty, stejně tak věřím, že by světu prospělo méně lidí, takže si ani na chvíli nemyslete, že mě tato historka nějak rozčiluje.“

O 2 roky později se Mary setkala se Stanleyem Highsmithem, ilustrátorem a profesionálním fotografem. Stejně jako u Jaye bylo období mezi jejich prvním setkáním a svatbou velmi krátké – jen 4 měsíce. Patricii byly 3 roky. Vztah s tímto osudovým cizincem, kterého většinu času toužila zabít, byla jedna z věcí, o které sama autorka spekovala,

že mohla zapříčinit její inklinaci k temným stránkám lidské povahy (proto si možná ponechala jeho příjmení). Naznačovala také, že byla v mládí znásilněna, ať už Highsmithem, nebo dvěma obchodními cestujícími, kteří navštívili babiččin dům. To ale nemůžeme spolehlivě dokázat – Highsmith byla vynikající troll vědomě rámuující svůj život do nejčernějších barev. Zvláště při četbě jejích obsáhlých deníků a zápisků je nemožné odhalit, co je autofikce a co realita.

Více jak 8000 stran textů, které si Highsmith psala od roku 1941 až do své smrti, se našlo u ní doma ve Švýcarsku, když v roce 1995 zemřela. Editorka Anna von Planta se je roky snažila protřídit, a nakonec z nich vytvořila knihu *Patricia Highsmith: Her Diaries and Notebooks: 1941 – 1995*

o 999 stranách (vyšla v roce 2021). Mimo jiného z ní vyplývá, jak byla Patricia posedlá smrtí a nejrůznějšími hrůznostmi už v dětství – např. ji fascinovaly fotografie obětí epidemie španělské chřipky či informace o popravách na elektrickém křesle. Brzy na sobě také vypožorovala, že vyhledává „příběhy o vyšinutých vraždících individuích.“ Jako devítiletá (asi byla předčasně vyspělé dítě, anebo se za něj v dospělosti považovala) propadla bestselleru Karla Menningera *The Human Mind* (1930), v němž se americký psychiatr soustředí na deviantní chování. „Nedokážu si představit nic, co by dokázalo podnítit fantazii, inspiraci a obecně tvorbu víc než představa – či spíše fakt – že kdokoli z těch, které minete na ulici, může být sadista, patologický zloděj nebo dokonce vrah.“

V roce 1927 se Stanley a Mary Highsmithovi přestěhovali z Fort Worth do New Yorku. Mary tím zopakovala snahu z prvního manželství prosadit se v uměleckých velkoměstských kruzích. Do Patricie tak omylem zasela hlubokou lásku k New Yorku – města, které pudově považovala za domov i v době, kdy na Ameriku kvůli naplněnému přísloví „nikdo není doma prorokem“ zanevěřela. Nicméně dospívání v New Yorku poznamenaly neúspěchy rodičů, kteří se z finančních důvodů stěhovali zpátky do Fort Worth a pak zase do New Yorku (tentokrát do levnějšího bytu na předměstí) a pak

zase zpět, a takto pořád dokola. Jednou dokonce Mary nechala Patricii ve Fort Worth v péči přísné babičky dlouhých 12 měsíců, což je, co se týče jejího poškozeného vztahu s dominantní nepřijímající matkou, ještě ten lepší zážitek.

Čím víc cítila své odtržení od rodičů a vrstevníků i jistou abnormalitu svých zájmů, tím víc se obracela k četbě. Oblíbila si Edgara Allana Poea, Josepha Conrada, Brama Stokera či Roberta Louise Stevensona. Ale nezůstala jen u románů – zkoumala třeba i Hitlerův *Mein Kampf*... Od četby přirozeně směřovala k vlastní tvorbě. Na měsíčním dívčím táboře psala fiktivní dopisy rodičům, z čehož vzniklo její první publikované dílo *Girl Campers*, vydané časopisecky v roce 1935 (pasáž, v níž nahé studentky dovádí ve vodě se svou táborovou vedoucí nejde neinterpretovat jako juvenilní projev lesbické orientace).

Od roku 1934 studovala střední dívčí školu Julie Richman, kde napsala krátkou fiktivní detektivní prózu o dívce, co ukradla v knihovně knihu. Profese spisovatelky byl její osud. Jakmile si to uvědomila, zapsala se na newyorskou uměleckou dívčí školu Barnard College a do vzdělávání se vrhla po hlavě. Studovala anglickou literaturu, teorii kompozice povídek, východní filozofii, Marxe, Freuda, Prousta... Prostě všechno, co jí přišlo pod ruku. Spolužáci na ni vzpomínají jako na tajemnou, nepřístupnou a neustále kouřící ženu oblečenou v dokonale střižených jezdeckých kalhotách a bílé košili.

Vedle studia neopomíjela ani společenský život – ve 40. letech hltila benefity svobodomyšlné Greenwich Village plnými doušky. Alkohol se stal jejím celoživotním druhem, jakožto i milostné eskapády – převážně se ženami. Vystřídala jich tolik, že se ji mnozí nebojí srovnávat s Casanovou. V roce 1944 si do deníku zapsala: „Lásky po tuctech, milostné aféry po tuctech, v tom problém nevidím, ale... panebože... Problém je, když se začnou překrývat! Kdybych předtím, než se pustím do nové aférky, tu předchozí uzavřela, bylo by to lepší. Ale to já ne, překrývají se, jedna přes druhou, pořád dokola, až má člověk kolem srdce tak tlustou vrstvu, že už v něm nic necítí“. S narůstajícím věkem tato tlustá vrstva nebohé srdce pohltila. Měla sice pár stálých partnerek, avšak tyto vztahy vynikaly extrémní toxicitou. Highsmith vyhledávala love/hate dynamiku, která se vyznačovala nepředvídatelností, krutostí, náhlými projevy vášně i náhlými projevy nenávisti. Jeden příklad za všechny: snad její nejzásadnější partnerka, německo-židovská socioložka Ellen Hill, se pokusila o sebevraždu poté, co jí Highsmith pohrozila rozchodem. Vztah tohoto typu udržovaly skoro 40 let.

Barnard College Highsmith absolvovala v červnu 1942 s plánem najít si práci, která ji uživí do té doby, než se prosadí v literatuře. Své dovednosti nabízela v lecjakém periodiku, bez úspěchu. Až nakonec nastoupila jako redakční asistentka v nakladatelství, které vydávalo židovské tiskoviny. Kancelářskou práci nesnášela, takže v prosinci 1943 využila příležitosti a utekla k masově oblíbenému komiksovému průmyslu. Psala scénáře – bubliny – pro vydavatelství American

Comics Group. Dařilo se jí tak moc, že po roce odešla na volnou nohu, aby se mohla soustavněji věnovat vlastní tvorbě. Po večerech psané povídky posílala do různých časopisů, ale vyšlo z nich jen pár. Například Harper's Bazaar vydal povídku o chůvě pyromance *The Heroine* (1945).

V roce 1948 se setkala se spisovatelkou celebritou, která se otevřeně hlásila k homosexualitě – Trumanem Capotem. Hned si porozuměli. Zmínil se jí, že umělecká kolonie Yadoo je útočiště, které poskytuje spisovatelům s „nekonvenčními sklony“ příležitost osvobodit se od tlaků a předsudků většinové společnosti. Patricia se do ní přihlásila a na doporučení Capoteho ji přijali. Během dvouměsíčního pobytu v Yaddo zásadním způsobem posunula román *Cizinci ve vlaku* k finální podobě, za což Yadoo nikdy nepřestala být vděčná (v závěti jim odkázala 3 miliony dolarů).

Měsíc po rozhodnutí nakladatelství Harper & Brothers *Cizince ve vlaku* vydat odplula Highsmith do Evropy. Tři měsíce z roku 1949 cestovala po Anglii, Francii a Itálii, čímž v ní vzplanula láska k Evropě. Po premiéře *Cizinců* 30. června 1951 se zrodila spisovatelka lavírující mezi vysokou a nízkou literaturou, která se specializovala na dost osobitou variaci detektivního žánru – vyjma milostného lesbického románu s happyendem *Cena soli*, který napsala pod pseudonymem roku 1952 (zfilmován byl v roce 2015 pod názvem *Carol*).

Tom Ripley v Evropě

Hned při první cestě do Evropy Highsmith navštívila přímořské jihoitalské městečko Positano, které je hlavním dějištěm její nejslavnější knihy *Talentovaný pan Ripley*. Na kultovním románu pracovala v roce 1954 a dokončila ho za šest měsíců v Lenoxu, Santa Fe a Mexiku. Výchozí zápletku, v níž otec vysílá do Evropy svého zástupce, aby přiměl syna k návratu do Ameriky, si přiznaně vypůjčila z románu Henryho Jamese *Vyslanci*. Jamesův vyslanec byla žena, Highsmith stvořila nenápadného chudého mladíka, který může být kýmkoli – Toma Ripleyho. Na počátku románu to ale ještě neví. Odjíždí do Itálie a tam vyhledá zhýralého syna jménem Dickie Greenleaf. Propadne kouzlu nejen luxusního ži-

vota, který tam Dickie se svou přítelkyní vede, ale také jemu samotnému. Fascinace přeroste v posedlost (scéna, v níž si zkouší Dickieho šaty a přetělesňuje se v něj patří ke kle-notům žánru) a ta vyvrcholí brutální vraždou Dickieho. Tom si poté díky svému talentu pro imitaci a podvody přivlastní jeho identitu. S ledovým klidem a nově nabytým sebevědomím rozehrává nebezpečnou hru s policií i Dickieho přáteli, přičemž vrší další lži i mrtvol.

Richard Bradford v biografii *Devils, Lusts and Strange Desires: The Life of Patricia Highsmith* (2021) píše: „Tom Ripley je jedním z nejuhrančivějších příkladů autobiografické fikce, jaká kdy vznikla. Na první pohled se od své tvůrkyně liší úplně ve všem, ale stačí se na obě osobnosti podívat jen o trochu detailněji a vyvstanou mezi nimi mimořádné, až bizarní paralely.“ Jediný rozdíl mezi sociopaty vykazujícími rysy hraniční poruchy osobnosti spočívá ve schopnosti činu – Highsmith jen snila, že někoho zavraždí, naopak Ripley, slovy Murray-Smith: „našel odvahu překročit hranice“.

Talentovaný pan Ripley hned po vydání získal řadu ocenění a masový čtenářský zájem z něj udělal kultovní knihu, kterou nemohli ignorovat ani filmaři (pod názvem *V plném slunci* hrál v roce 1960 Ripleyho Alain Delon, v roce 1999 hrál Ripleyho Matt Damon a předloni natočil NETFLIX černobílou minisérii s Andrewem Scottem). Highsmith zbohatla a pochopila, že stvořila své životní dílo. A nehodlala ho jen tak opustit. Ripleyho jako románovou sérii neplánovala, ale postupem času opatrně změnila názor. Tzv. *Ripliáda* (*The Ripliad*) má 5 dílů, přičemž první a poslední dělí 36 let.

O jejich úrovni se dají vést nekonečné diskuze, avšak to, že čtyři další díly nebyly dosud přeloženy do češtiny, lze brát jako jakýs takýs důkaz o jejich kvalitativní nesrovnatelnosti s prvním dílem. Druhý díl *Ripley Under Ground* (*Ripley pod zemí*) vznikl 15 let po prvním, v roce 1970, kdy už Highsmith, znechucená McCarthyismem a americkým puritánstvím, žila ve Francii. Mezi prvním a druhým dílem napsala 9 jiných románů (včetně *The Tremor of Forgery*, díla, které Graham Greene považoval za její nejlepší a na jehož základě o ní prohlásil, že je „básnířkou úzkosti“). *Ripley Under*

Ground se odehrává 6 let po prvním dílu. Ripley je zde třicátník, který žije ve francouzské vile s neuvěřitelně prostoduchou manželkou. Zápětka je vystavěná na klasickém detektivním schématu zločinu s padělanými obrazy. Ripleyho tým utahuje smrt ceněného malíře, aby obratný falzifikátor mohl malovat další jeho díla. Je to zábava, zvláště, když Ripley „hraje“ mrtvého malíře, ale to, že je jeho identita najednou uchopitelná, vrhá román do banálnějších žánrových vod.

V třetím dílu *Ripley's Game* (*Ripleyho hra*) z roku 1974 Highsmith reflektuje dobové nadšení mafiánskými motivy, které do popředí zájmu vystřelil *Kmotr* od Maria Puza. Dávný známý požádá Ripleyho, aby odstranil vyhlášeného mafiánského bosse. Místo toho, aby se Ripley ujal role nájemného vraha, rozehraje intriku, v níž k vraždě přiměje těžce nemocného rámaře obrazů. Střílečka na mnichovském nádraží je nejméně sofistikované zabítí, s jakým se v *Ripliádě* setkáte. Přesto román zaujal německého filmaře Wima Wenderse – zfilmoval ho pod názvem *Americký přítel* v roce 1977.

Čtvrtý díl *The Boy Who Followed Ripley* (*Mladík, který šel za Ripleyem*) vyšel v roce 1980 a rozvíjí homoerotické motivy, které Highsmith u Ripleyho exponuje v prvním díle. Ripleyho vyhledá náctiletý americký mladík, který zabil svého movitého otce. Ripley se svého zrcadlového obrazu z mládí ujímá. Přestože by za něj mohl získat výkupné, nezradí ho a pomáhá mu vraždu vnitřně zpracovat. Kvůli výkupnému ale chlapce unesou jiní. Aby ho Ripley zachránil, podnikne několik podivných manévřů – včetně návštěvy gay baru v převleku za ženu. Ripley, oblečený stále v dragu, chlapce nalezne a zavražděním únosce ho osvobodí. Závěr knihy je drásavý především svou nedokonanou milostnou linkou. Ripley odjíždí z Ameriky, kam doprovodil svého mladého přítele. Ten tíhu viny, a nakonec ani loučení se svým náhradním rodičem, neunes a skáče ze stejného srázu, z jakého strčil otce.

Poslední díl *Ripley Under Water* (*Ripley pod vodou*) dokončila Highsmith roku 1991 ve švýcarské izolaci. Ripley zde není vrahem, ale obětí – obětí stalkingu. Tajemný cizinec a známý sběratele obrazů, kterého Ripley zavraždil v druhém díle, začne vytahovat detaily z Ripleyho dávných

zločinů. Hra na honěnou vyústí v bizarní pointu – pronásledovatel se omylem utopí v bazénu potom, co do něj Ripley hodí nalezené ostatky zabitého sběratele. Román končí scénou, v níž Ripley odhazuje jediný důkaz, který ho mohl se zločinem spojit. Osvobozen od rizika vyhlíží budoucnost a my se nemůžeme ubránit dojmu, že Highsmith začala psát román s předsevzetím, že půjde o závěrečný díl, leč v průběhu tvorby si to rozmyslela. Jako kdyby plánovala šestý díl... A vskutku: plánovala.

Po dokončení posledního románu, který vyšel posmrtně (*Small g: a Summer Idyll*, 1995) si do zápisníku vypsala nápady na název další knihy. Všechny jsou přeškrtné vyjma jednoho: *Ripley's Luck* (*Ripleyho štěstí*). Co předcházelo těmto tajemným poznámkám domyslela celosvětově nej-uváděnější (na kontě má už skoro 30 her) australská dramatička Joanna Murray-Smith, když se rozhodla napsat thriller *Švýcarsko*.

Joanna Murray-Smith ve Švýcarsku

Murray-Smith znala Patricii Highsmith od dětství. Její romány vídala v rukou své matky Nity, polské židovské emigrantky, učitelky, vášnivé čtenářky a také uctívané matriarchální figury. Když v roce 2013 v 86 letech zemřela, odkázala dceři knihovnu čítající přes 10000 knih. Knihy Highsmith v ní měly čestné místo. V tomto těžkém období Murray-Smith

shodou okolností pracovala na hře o Patricii Highsmith – na *Švýcarsku*. Na tento námět si kvůli matce myslela dlouho a logicky jí pak i dílo dedikovala.

Joanna Murray-Smith se narodila 17. dubna 1962 na jihovýchodním předměstí Melbourne. Měla dokonalé rodinné zázemí nejen v matce, ale také v otci Stephenovi, který byl literární editor a vysokoškolský pedagog. Vystudovala dívčí školu Toorak College (učila tam matka) a posléze získala bakalářský titul na univerzitě v Melbourne. Výborná studentka i poslušná neproblémová dcera debutovala v roce 1987 textem *Angry Young Penguins* inspirovaným největší australskou literární mystifikací (Ern Malleyho aféra). Později si pracovitě spisovatelky všimla divadelní společnost The Playbox Theatre Company a objednala si u ní původní dramatický text. Co následovalo vystihla Murray-Smith v loňské děkovné řeči milovanému melbournskému souboru Red Stitch Actors Theatre:

„Asi před třiceti lety jsem získala stipendium na katedru tvůrčího psaní na Kolumbijské univerzitě v New Yorku. Než jsem odjela, narodilo se mi dítě. Neplánovaně. Netušila jsem, co mám dělat. Můj manžel Ray nepřipustil, abych se americké příležitosti vzdala. V práci si vzal roční dovolenou, vypůjčili jsme si peníze a s tříměsíčním miminkem odletěli. Zatímco jsem v New Yorku chodila na přednášky, Ray se o dítě staral. Pracovala jsem tehdy na hře, kterou si objednal Carrillo Gantner z The Playbox Theatre Company – což bylo výjimečné divadlo, které produkovalo výhradně australské dramatické novinky. Několik málo her jsem předtím už napsala, ale pamatovala jsem si hlavně, jak jedna z nich před publikem fatálně propadla. Carrillo mě ujistil, že mu nezáleží na tom, co říkají nebo co si myslí ostatní. Říkal: my v Playbox jsme přesvědčení, že jsi spisovatelka. Sázíme na tebe, protože cítíme, že se to vyplatí. (...) Na Kolumbijské univerzitě jsem díky všem těm fantastickým učitelům a studentům napsala první verzi hry *Mezi úterým a pátkem*. Jeden večer jsem se pak chystala na setkání neformální skupiny spisovatelů, kteří si na večerích v centru města vzájemně předčítali ze svých děl. Byla jsem mezi nimi nová, ale když jsem vycházela z domu, Ray sroloval koncept hry *Mezi úterým a pátkem* a strčil mi ho do tašky se slovy: ‚Jen pro jistotu.‘ No a kolega,

který měl ten večer předčítat, nedorazil. Vedoucí skupiny John Patrick Shanley, jehož hru *Pochyby* mnozí z vás určitě viděli, se zeptal, jestli by ho někdo mohl zastoupit? V trapném tichu jsem nějakým zázrakem našla odvahu vytáhnout svůj koncept a přečíst ho. Za několik hodin ke mně přítomný divadelní producent poslal kurýra, aby vyzvednul nejen *Mezi úterým a pátkem*, ale všechno, co jsem kdy napsala. Zhruba za rok se konalo scénické čtení *Mezi úterým a pátkem* s Meryl Streep. Za další rok či za dva měla hra premiéru na Broadwayi...”

Mezi úterým a pátkem je dodnes nejhranější a nejpřekládanější hra Murray-Smith. Dobře ji znají napříč všemi kontinenty, včetně diváků Ungeltu. Konverzační tragikomedii o dopadech rozchodu manželského páru jsme hráli mezi lety 2015 a 2018 (hru ale nastudovalo i Divadlo na Vinohradech). Kvartet manžela, manželky, milenky a dcery z Murray-Smith udělal hvězdu. V Austrálii, kam se vrátila ověšena vavříny, pokračovala ve spolupráci s Playbox Theatre Company (v roce 1999 pro ně např. napsala svůj první pokus o psychologický thriller *Nightfall*) a navázala dlouhodobé partnerství s Melbourne Theatre Company (z čehož např. v roce 2001 vzešlo *Bombshells*, skvostná studie ženství v 6 monolozích 6 různých žen hraných 1 herečkou). V nultých letech utužila autorské sebevědomí a psala i více než jeden text ročně, většinou o středostavovských manželských párech. Kromě původních divadelních her adaptovala i starší texty (nad všemi vyniká její divadelní verze filmového scénáře Ingmara Bergmana *Scény z manželského života*) a experimentovala s románem (vydala 3, přičemž ten poslední *Sunyside* je z roku 2004).

Švýcarsko si u Murray-Smith objednalo americké Geffen Playhouse. Toto losangeleské divadlo se s ní v roce 2010 spřátelilo, když nastudovalo kontroverzní frašku, kterou někteří kritizovali kvůli antifeministickému vyznění, *Žena jako druh* (text z roku 2006 je spolu s *Mezi úterým a pátkem* – a teď naším *Švýcarskem* – jediná další hra Murray-Smith, kterou uvedlo české divadlo, konkrétně Jihočeské divadlo České Budějovice). V roce 2013 při dalším zkoušení, tentokrát konverzační tragikomedie o 2 manželských párech *The Gift* (2011), souznění s Geffen Playhouse vzrostlo natolik, že

se jim Murray-Smith odvážíla přiznat k touze napsat komorní drama ze závěru života Patricie Highsmith. Geffen po příležitosti „chňapl“. Zvláště když mu prestižní australská scéna Sydney Theatre Company přislíbila koprodukcí.

Námět založený na finále života zlé, depresivní a vulgární spisovatelky byl v kontextu díla laskavé, pozitivní a sofisticované Murray-Smith překvapivý. Mnohokrát se totiž nechala slyšet, že všechny její hry jsou v podstatě autobiografické a že všechny stvořené postavy jsou jen variantami jí samé. „S Patricií Highsmith jsem se – navzdory jejímu egu, nebo možná právě kvůli němu – identifikovala v mnoha ohledech. Odjakživa mě bavilo nořit se do temných zákoutí lidských duší. Nikdy bych se sice neopovážila soutěžit s je-

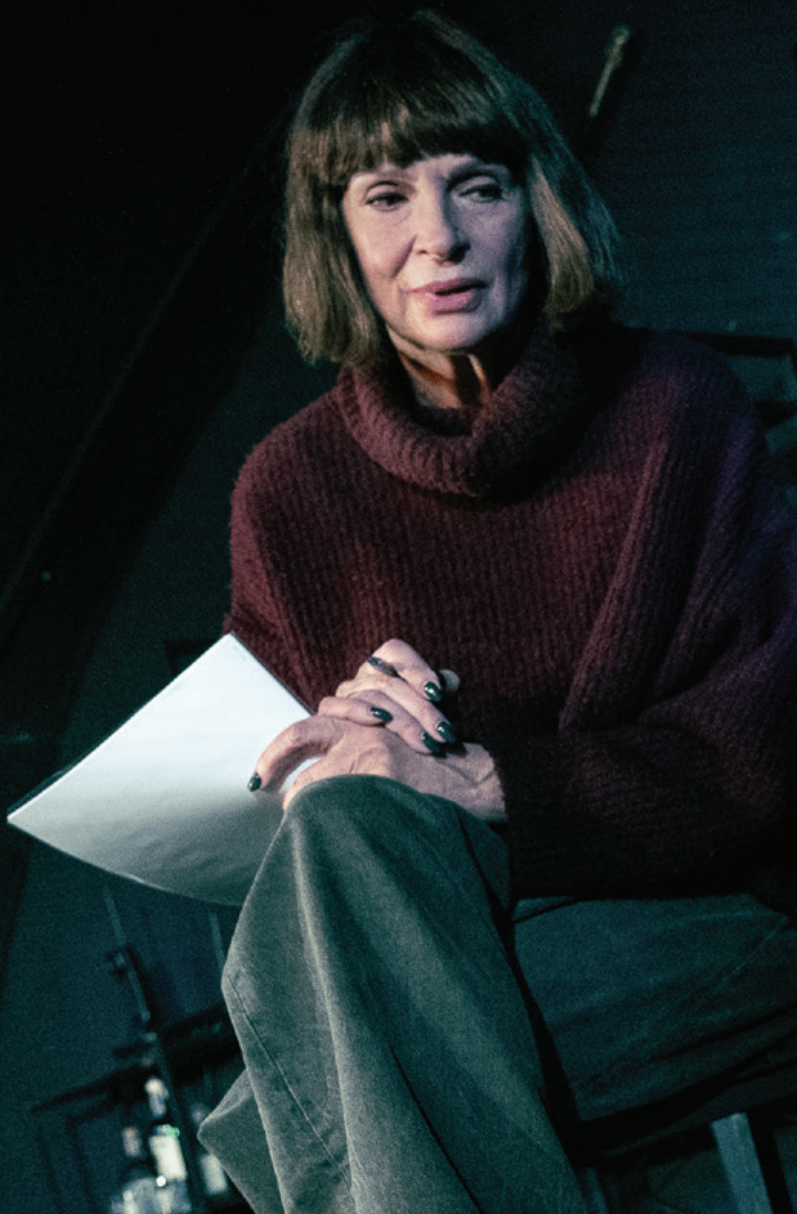
ím pronikavým smyslem pro krutost, ale obecně miluji psychologické thrillery. Stejně jako ona i já podléhám dojmu, že mě mé postavy, tj. mé výtvořené pohlcují. Stejně jako pro ni je i pro mě život v představitivosti přinejmenším stejně zajímavý jako skutečný život, mnohdy i zajímavější. I mě (jako i další spisovatele) stravují pochybnosti o sobě samé, i mě sžírají pocity křivdy, i mě sužuje vědomí ubíhajícího času a s tím spojená úzkost z vlastní smrtelnosti, a i mě drtí přesvědčení, že naše dětství nás dokáže jak zahubit, tak znovuzrodit – často obojí.“

Překvapivá byla i její volba pracovat s reálnou historickou osobností. Něčemu takového se vyhýbala, ačkoli si to párkrát opatrně vyzkoušela. V *Songs for Nobodies* (2010)

sice vystupují historické osobnosti, ale tak nějak obráceně. V 5 monolozích Murray-Smith popisuje skutečné pěvkyně (Judy Garland, Patsy Cline, Edith Piaf, Billie Holiday a Mariu Callas), ale ústy obyčejných žen, které se s jednotlivými zpěvačkami střetly. A v obludné postavě Margot v *Ženě jako druh* rozpoznáváme australskou enfant terrible druhé vlny feminismu Germaine Greer. Ve *Švýcarsku* je poprvé hlavní postava pojmenovaná přesně tak, jak se její skutečný předob-

raz jmenoval. I proto se Murray-Smith v žádném podstatném detailu neodchýlila od dostupných biografických informací – a pokud, tak jen ve smyslu jakési polofabulace.

Kupříkladu: nikde jsem nedohledal zmínku o tom, že by Highsmith milovala píseň *Happy Talk* z muzikálu *Jižní Pacifik* (1949), ovšem její velká vášeň pro broadwayské muzikály prokazatelná je. Murray-Smith výběrem *Happy Talk* ironi-

zuje proslulý charakterový kaz Highsmith – do nebe volající rasismus a xenofobii. Píseň v originálním muzikálu zpívá postava domorodé Asiatky (libretista Oscar Hammerstein II v textu naznačuje, že ji zpívá s akcentem) a muzikál byl v 50. letech revoluční i proto, že v něm vystupovaly postavy různých etnik. Mimochodem: jediná národnost, jakou kdy Highsmith podpořila, byli Palestinci, přičemž se člověk nemůže ubránit dojmu, že ji k tomu motivoval spíše antisemitismus než cokoli jiného (paradox, že jejími milenkami byly často vzdělané židovky tomu dodává nečekaný kontext).

Volba napsat hru o existující umělkyni přinášela řadu komplikací. „Většina spisovatelů o psaní mluví nerada – jsou přesvědčení, že jakékoli vysvětlování celý tvůrčí akt jen rozmělní. Zachytit postavu spisovatelky nestačilo, chtěla jsem zachytit podstatu spisovatelského života a vyhnout se u toho poučování a vysvětlování. První verzi jsem zatížila filozofováním. V dalších jsem text musela od sebezpytných proklamací očistit a nechat Patricii existovat v přítomném okamžiku.“ Hodně jí v tom pomohla záhadná postava mladíka, který svým příjezdem rozhýbe děj. O tom, jestli takové nějaké setkání opravdu proběhlo, nemáme informace, přestože víme, že za Highsmith někdo z nakladatelství občas jezdil. Tak i tak je hlavní postava spisovatelky reálná, zbytek je fikce.

Murray-Smith hojně čerpala z materiálů popisujících Highsmith v poslední etapě života. Proto se u této etapy zastavme. Highsmith se z Francie do Švýcarska přestěhovala v 61 letech (v roce 1982) potom, co kvůli daňovým nesrovnalostem dostala od francouzských úřadů pokutu. Finanční ztráta (byla nejen pedantská, ale i lakotná) ji rozběsnila do nepřičetnosti možná i proto, že ji zrovna dostihoval nezřízený životní styl plný alkoholu, ponocování a cigaret. Spouštěčem byly vážné kardiovaskulární problémy, které v roce 1980 vedly k bypassu. O 6 let později, to už žila v podnájmu ve švýcarském Aurigenu, podstoupila operaci rakoviny plic. S vidinou blížící se smrti zadala curyšskému architektu Tobiasi Ammannovi zakázku na návrh a stavbu brutalistní vily v alpské vísce Tegna. Stavba, které se přezdívá „bunkr“, byla dokončena v roce 1988 a Highsmith se v ní na svých posledních 9 let uzavřela.

Kontakty s vnějším světem sice nepřerušila, ale značně omezila. Žila v celibátu jen se šneky, kočkami, nekonečnou zásobou alkoholu i cigaret, novými náměty na romány a svými chimérickými románovými postavami, tedy postavou... Potom, co se jí v roce 1993 zhoršil zdravotní stav, švýcarský vydavatel jí zajistil pečovatele. Málokdo v této pracovní noční můře vydržel déle než pár týdnů. „Trvalo mi dlouhá desetiletí, než se mi podařilo čas strávený s Pat vsřebat. Nemohla jsem na to ani pomyslet, natož o tom mluvit. Nakonec jsem dospěla k závěru, že do mě Pat nebyla zamilovaná a samozřejmě, že se mě nepokoušela zabít. Na druhou stranu... bezpochyby zbožňovala a zároveň nenáviděla představu, že je mnou: mladou, veselou, milovanou, perspektivní, heterosexuální, zdravou a snad i šťastnou dívkou...“ Prostřednictvím toho se opět dostáváme k Murray-Smith, kterou svědectví pečovatelů inspirovalo k mysterióznímu thrilleru s typickým závěrečným plot twistem – ke *Švýcarsku* (2014).

Odehrává se v roce 1995, těsně před Patriciiným úmrtím, jehož podoba je výmyslem dramaticky dotahující základní koncepci hry do důsledků (Highsmith zemřela v nemocnici 4. února 1995 ve věku 74 let na aplastickou anémii a rakovinu plic). „*Švýcarsko* je především o tom, jak hluboce se spisovatelé dokáží zamilovat do svých postav. I když jsou třeba sérioví vrazi, stanou se skutečnější než skutečnost.“ *Švýcarsko* lze snadno číst jako šestý díl *Ripliády*, ovšem Ripleyho nový příběh, který v inscenaci postava Highsmith teď a tady tvoří, navazuje spíše na první díl. Zbylé ignoruje (vyjma výčtů vražd). V určitých pasážích dokonce vyvolává dojem prequelu. Murray-Smith zbožňuje *Talentovaného pana Ripleyho* víc než Patricii Highsmith a *Švýcarskem* vzdává větší hold jemu než jeho stvořitelce. Ta by s ní asi souhlasila.

Švýcarsko mělo nejdříve premiéru v Sydney v listopadu 2014 (se Sarah Peirse a Eamonem Farrenem) a hned v červnu 2015 ho nastudovali v Los Angeles (s Laurou Linney a Sethem Numrichem). Vzápětí se z textu stal hit mnoha světových divadel. Zájem o hru je setrvalý a neopadá, což vyústilo k rozhodnutí adaptovat ji pro filmové plátno. Režisér Anton Corbijn obsadil do hlavní role herečku Helen Mirren (Edwarda ztvární Alden Ehrenreich) a v roce 2025 za při-

líbeného románu. Asi uhodnete jakého. Vrátila se k Patricii Highsmith a pro Sydney Theatre Company zdramatizovala *Talentovaného pana Ripleyho*. Ačkoli slovo dramatizace není nejvýstižnější, neboť se jedná o volnou autorskou adaptaci. Tom Ripley v ní vystupuje jako vypravěč, který svůj příběh sdílí přímo s publikem (a s neviditelnou Marge). To je posun s důsledky, které divadelní verzi sluší. Tom Ripley jako symbol toho, že se každý z nás může (z)měnit „bude žít mnohem déle než“ – my všichni...

Napsal Pavel Ondruch

spění Murray-Smith hru natočil. Teď je film v postprodukci a premiéra by měla být v průběhu roku 2026.

Režisér Milan Schejbal

Po *Švýcarsku* se Murray-Smith k autentické historické figuře uchýlila už jen jednou. V monodramatu *Julia* (2023) zpracovala příběh první australské premiérky Julie Gillard, která vstoupila do dějin nekompromisním pojmenováním sexismu v nejvyšších patrech politiky (tzv. misogyny speech). Murray-Smith tím vrazila pomyslný políček všem kritikům, kteří jí od mládí vyčítali apolitičnost, konzervativnost a středostavovské, divácky přístupné hry o zajištěných lidech v krásných domovech. Což je výčitka, která vás možná napadne u komedie mravů *Three Little Words* (2017) nebo u tragikomedie *L'Appartement* (2019), ale rozhodně vás ne napadne u *Švýcarska* nebo u jejího dalšího komorního psychologického thrilleru *Berlin* (2021). Ten na *Švýcarsko* navazuje nejen názvem, žánrem a 2 postavami, ale také využitím principu hry kočky a myši.

Nejaktuálnější hra Murray-Smith, která měla světovou premiéru teprve před pár měsíci, je dramatizace jejího ob-

ROZHOVOR

s Joannou Murray-Smith

Rozhovor v rámci podcastové série MTC Talks vedla při příležitosti nového nastudování *Švýcarska* v Melbourne Theatre Company v roce 2016 Fiona Gruber.

Švýcarsko se odehrává během posledního roku života Patricie Highsmith, tj. v roce 1995. Proč jste se zaměřila právě na toto její finální období?

Zajímalo mě spíše, kým se stala, než to, jak k této proměně dospěla. V jakou osobnost ji život zformoval? Nechtěla jsem popisovat cestu, kterou Patricia Highsmith ušla, aby se stala sama sebou. Daleko víc mě přitahovalo to, kam ve stáří došla. Navíc divadelním hrám sluší, když se odehrávají v uzavřeném prostoru. Když jsou postavy izolované od okolního světa, posiluje to dramatickост hry. Highsmith měla sice k samotářství sklony celý život, ale na jeho konci tato její vlastnost nad všemi ostatními převážila. Pro drama je její finální období ve Švýcarsku ideální.

Patricia Highsmith se proslavila jedním ze svých prvních románů *Cizinci ve vlaku*, který zfilmoval Alfred Hitchcock, a také lesbickou romancí, rovněž zfilmovanou, *Carol*. Přesto její pravděpodobně nejproslulejší knihy jsou ty, v nichž vystupuje Tom Ripley – charismatický vrah. I vy jste se na tuto románovou sérii ve *Švýcarsku* zaměřila, že?

Ačkoli Tom Ripley existoval jen v Patriciiniých představách, byl pro ni možná nejoprávněnějším životním společníkem. Ale – spoň podle mého. Byla jím posedlá. Milovala ho tak moc, že když přebírala jistou literární cenu, nechala změnit její popis z „uděleno Patricii Highsmith“ na „uděleno Patricii Highsmith a Tomu Ripleymu“. Za svůj úspěch vděčila jemu. Považovala ho za základní kámen své slávy i uznání, jakého se jí později dostalo. Nesla velice těžce, že ji americká literární obec, složená převážně z mužů, dlouho buď ignorovala, nebo podceňovala. Zvláště když ji v Evropě kladli vedle Alberta Camuse a dalších velkých existencialistů. Domnívám se, že Highsmith Ripleyho považovala za své nejlepší dílo a za původce její pověsti pronikavé analyticky temné stránky lidské duše.

**A tou skutečně byla. Ze všech románů o Ripleyem číší tíži-
vá a temná atmosféra. A i když vypráví o zloduchovi, fan-
díte mu. (...) Jedna z mých oblíbených scén je, když před
Patricií Edward otevře svůj kufr. Přivezl jí z New Yorku
a z Paříže věci, které si vyžádala. Bílé košile Brooks Bro-
thers, plechovky s houbovým krémem značky Campbell
a smrtící nůž. Nad kvalitní vyleštěnou dýkou se pak roz-
plývá nadšením. Tyto předměty spolu s hněvem, násilím
a vraždami milovala i skutečná Patricia Highsmith?**

Rozhodně ano. Zlí lidé ji přitahovali mnohem více než
dobrosrdeční. Koho taky ne? Zajímala se o ty nejtemněj-
ší stránky lidské duše. V tomto ohledu byla sama sobě
nejlepším materiálem. Ani na okamžik se nikdy nesnažila
být příjemnou osobou. Projevovala se jako rasistické, an-
tisemitské, zlomyslné, uzavřené individuum. Zároveň jste
jí ale nemohli upřít obrovský smysl pro humor, pronika-
vou bystrost a také, v nejlepších letech, geniální literární
schopnosti. Dojímá mě, když jí Edward vyžádané věci,
které pocházejí z rodné Ameriky, předává. Navzdory tomu,
že Highsmith většinu života prožila mimo USA, pořád ji to
tam táhlo. Od svých kořenů se nikdy úplně neodstříhnete.
A jako stará žena už vůbec ne... I proto se jí spousta věcí
musela vozit z New Yorku - skutečnost, že by šly sehnat
i jinde nehrála roli. K tomu všemu byla strašná puntičkářka,
zvláště když šlo o polohu jejích věcí v domě. Prostor, ve
kterém žila, měla pod absolutní kontrolou. Bytostně ne-

V roce 1988 si Patricia Highsmith nechala od curyšského architekta Tobiae
Ammanna navrhnout a postavit dům ve švýcarském alpském městečku Tegna.
V domě, kterému se přezdívalo bunkr, se uzavřela až do své smrti v roce 1995.

snášela, když jí kdokoli hýbal s věcmi. Stále jedla jen jeden
druh polévky a nosila jen jeden typ košile, jen jeden typ
kalhot, jeden typ obuvi, vše v mužském stylu. Ačkoli jsem
při psaní *Švýcarska* cítila velkou uměleckou svobodu, je
plné faktických detailů vycházejících ze skutečné osob-
nosti i života Patricie Highsmith.

**Inscenace Melbourne Theatre Company se opravdu po-
dařila...**

To tedy ano! Je úžasná, protože naplnila to, co jsem si od
samého počátku vytkla jako cíl – aby jak text, tak následná
inscenace připomínaly originální styl Patricie Highsmith.
Předsevzala jsem si nejen, že napíšu drama založené na
klasickém principu hry na kočku a myš, ale také, že napíšu
nefalšovaný jevištní thriller. Dnes už tento žánr není tak
úplně v módě, ale já stejně cítila nutkání ho napsat. Sou-
částí tohoto nutkání byla touha vetkat do textu všechny
kvality, které jsou pro příběhy Highsmith typické: napětí,
spád, temnotu, úzkost a humor. Nešetřila s nimi a ani já
s nimi šetřit nechtěla.

**Do světa Patricie Highsmith jste se kvůli *Švýcarsku* po-
nořila opravdu hluboko. Kdybyste se mohla vrátit v čase
a setkat se s ní, na co byste se jí zeptala? Je na ní něco,
co vás stále fascinuje a o čem se chcete dozvědět víc?**

Od Patricie Highsmith bych se držela na sto honů daleko.
Pokud bych měla šanci se s ní potkat, rozhodně bych ji ne-
využila. Tady na předměstí Melbourne jsem od ní v ideální
vzdálenosti. Byla to opravdu složitá osobnost... Navíc bych
jí určitě nebyla sympatická. Považovala by za vrchol drzosti,
že se jí nějaký jiný spisovatel snaží dostat do hlavy.

**Co vás tak táhne k samotářské, zahořklé, vzteklé, stár-
noucí spisovatelce?**

Nejsem si jistá, jestli na tuto otázku chci odpovědět. Možná
je výstrahou pro mou budoucnost...?

Živý rozhovor přeložil Pavel Ondruch

Ukázky z románu Patricie Highsmith

Talentovaný pan Ripley

Patricia Highsmith

6.

(...)

Náhle dostal chuť opatřit si čepici a v galanterii na lodi si ji koupil: konzervativní, šedomodrou, z měkké anglické vlny. Mohl si štítek stáhnout do čela, skoro přes celý obličej, kdykoliv chtěl, aby to vypadalo, že spí. Došel k názoru, že čapka je ze všech pokrývek hlavy nejproměnlivější, a divil se, proč ho nenapadlo už dříve, aby si nějakou koupil. Mohl vypadat jako venkovský džentlmen, jako pobuda, jako Angličan nebo Francouz, případně jako americký podivín, podle toho, jak si čapku nasadil. Bavil se tím, že si ji v kabině před zrcadlem nasazoval na různé způsoby. Vždycky si myslel, že má nejobyčejnější obličej na světě, na který každý zapomene. Obličej s povolným výrazem, kterému sám úplně nerozuměl, a také s výrazem neurčitého strachu, který se mu

nikdy nepodařilo odstranit. Obličej skutečného konformisty, jak si myslel. Čapka to všechno změnila. Připomínala venkov, Greenwich, Connecticut, prostě venkov. Teď byl Tom mladý muž s vlastním příjmem, možná že nedávno absolvoval Princeton. Koupil si dýmku, která se k čapce dobře hodila.

Začínal nový život. Sbohem všem těm druhořadým lidem, s kterými se poflakoval a kterým dovoloval, aby se v těch posledních newyorských třech letech flákali kolem něho. Měl pocit, jaký asi museli mít emigranti, když zanechali všechno v nějaké jiné zemi a plavili se do Ameriky. Čistý řez! Ať to dopadne s Dickiem jakkoli, udělá, co bude v jeho silách, a pan Greenleaf to pochopí a bude si ho vážit.

(...)

10.

(...)

Zašel do pokoje k Dickiemu a chvíli tam přecházel s rukama v kapsách. Přemýšlel, kdy se asi Dickie vrátí? Nebo zůstane celé odpoledne u Marge a opravdu ji vezme do postele? Prudce otevřel dveře Dickieho přístěnku a nahlédl dovnitř. Visel tam pečlivě vyžehlený, skoro nový šedivý flanelový oblek, který nikdy na Dickiem neviděl. Tom jej vytáhl. Sundal si svoje bermudy a místo nich oblékl šedivé flanelové kalhoty. Obul si také pár bot, které patřily Dickiemu. Pak otevřel dolní zásuvku prádelníku a vzal si odtamtud čistou modrobíle proužkovanou košili.

Vybral si tmavomodrou hedvábnou kravatu a pečlivě si ji uvázal. Oblek mu padnul. Rozdělil si vlasy pěšinkou a na jedné straně je učesal víc dozadu, přesně jak to nosil Dickie.

„Marge, musíš pochopit, že tě nemiluji,“ řekl do zrcadla Dickieho hlasem a zvyšoval jej přesně jako Dickie při slovech, která chtěl zdůraznit. Zakončil malým chraptivým protažením v závěru věty, které mohlo být přátelské nebo protivné, důvěrné nebo chladné, přesně podle Dickieho nálady. „Marge, přestaň!“ Tom se náhle otočil a hrábl do vzduchu, jako by popadl Marge za krk. Třásl s ní, zkroutil ji, klesala níž a níž, až ji nakonec nechal bezvládnou ležet na podlaze. Ztěžka oddychoval. Otřel si čelo způsobem, jakým to dělal Dickie, sáhl po kapesníku, a když žádný nenašel,

Partnery inscenace *Švýcarsko* jsou manželé

Daniela a Pavel Eiseltovi

Byla mi položena otázka: ‚Proč *Švýcarsko* a Ungelt?‘ Nu, Ungelt je zkrátka již mnoho let naše srdcovka. A jak víme, o srdce je dobré pečovat neb dokud bije, člověk žije. A tak i divadlo je třeba podporovat a opečovat, aby i jeho ‚srdce‘ stále tlouklo v podobě plného repertoáru a nových her, která přinášejí divákům radost a hluboký emocionální prožitek. A dobré emoce na oplátku, jak víme, jsou zase prospěšné pro správný puls. :-) Je to vlastně takový krásný propojený ‚srdeční‘ kruh. A proč jsme se nyní rozhodli podpořit hru *Švýcarsko*? Divadlo Ungelt navštěvujeme již dlouho. Mnohokrát jsme se při představeních nasmáli i dojali až k slzám, ale ještě nikdy jsme se v Ungeltu nebáli. ;-) A protože hra *Švýcarsko* je psychologický thriller kombinovaný s černou komedií, volba byla jasná! A bonusem navíc je i herecké obsazení. Jsme totiž také fanoušci Ivany Chýlkové. :-) Tak hurá do *Švýcarska*! Tedy lépe: hurá na *Švýcarsko*!

‚Život je jako divadelní hra: nezáleží na tom, jak dlouhé představení bylo, ale jak dobře se zahrálo.‘ Seneca (4 př. n. l. – 65 n. l.), římský filozof

S úctou

Daniela a Pavel Eiseltovi

V Divadle Ungelt můžete v sezóně 2025/2026 dále vidět

BRÁCHA

SIMON GRAY, dva muži a jedna žena. Osudový milostný trojúhelník v průběhu dvaceti čtyř let. Komorní rodinná sága slavného britského dramatika. Hrají Marek Němec, Igor Orozovič a Klára Suchá. Režie Pavel Ondruch.

CESTA K VODOPÁDŮM

LEE BLESSING, po bolestném rozvodu přišel i o milovanou nevlastní dceru. Dokáže to napravit? Fascinující jevištní road-movie o hledání cesty k sobě i tomu druhému. Hrají Jiří Langmajer (za roli Opičáka se umístil v širší nominaci na Cenu Thálie 2022) a Anežka Šťastná. Režie Michal Dočekal. Inscenace není vhodná pro děti do 16 let.

CIZÍ PŘÍBĚHY

DONALD MARGULIES, nejdřív ji obdivovala. Pak byla její studentkou, asistentkou, kolegyní, přítelkyní, a nakonec soupeřkou. Nebo snad zrádkyní? Hrají Milena Steinmasslová a Štěpánka Ligas. Režie Šimon Dominik.

DEŠTIVÉ DNY

KEITH HUFF, drsní chlapíci Denny a Joey jsou parťáky u chicagské policie. A velcí přátelé – každý problém dokáží vyřešit. Až do teď... Strhující kriminální drama ve světové premiéře hrály filmové hvězdy Daniel Craig a Hugh Jackman. Hrají Richard Krajčo (za roli Dennyho získal Cenu Thálie 2012) a David Švehlík (za roli Joeyho se umístil v širší nominaci na Cenu Thálie 2012). Režie Janusz Klimsza. Inscenace není vhodná pro děti do 16 let.

DVOJKA

JIM CARTWRIGHT, hospoda, kde je ten správný cvrkot. Čtrnáct postav a jen dva herci v klasice světového komediálního žánru. Drink, který vypijete až do dna. Hrají Barbora Hrzánová a Jaromír Dulava. Režie Janusz Klimsza.

HOUSLE

DAN MCCORMICK, doposud se oba bratři protloukali newyorskými ulicemi jen těžko. Všechno se ale může změnit. Zlodějčkovské komediální drama o dvou bratřích a jejich rodinném příteli, kde naděje na lepší život odhalí pohnutou rodinnou minulost i sílu charakterů. Hrají Milan Hein, Jiří Langmajer a Pavel Liška. Režie Ladislav Smoček.

KRÁSNÁ VZPOMÍNKA

STEPHEN TEMPERLEY, jaké to je být pianistou nejhorší zpěvačky všech dob? Bizarní příběh Florence Foster Jenkinsové plný živě hrané jazzové i operní hudby. Hrají Bára Štěpánová (za roli madam Jenkinsově se umístila v širší nominaci na Cenu Thálie 2022) a Ondřej Brousek. Režie Martin Čičvák.

LAVIČKA

KEIR MCALLISTER, chcete mít chvilku pro sebe a někdo vás vyruší. Začíná konflikt epických rozměrů! Komédie plná nečekaných zvratů, intrik a břitkého humoru. Hrají Miroslav Hanuš a Petr Stach. Režie Vít Vencí.

PAN HALPERN A PAN JOHNSON

LIONEL GOLDSTEIN, u hrobu paní Florence se setkají dva staří muži, pan Halpern a pan Johnson. Jednoho z nich čeká velké překvapení... Hra měla světovou premiéru v Londýně a svou poslední roli v životě si v ní zahrál Sir Laurence Olivier. Divadlo Ungelt ji uvádí s Petrem Kostkou a Františkem Němcem. Režie Ladislav Smoček.

PŘÍBĚH ZE ZOO

EDWARD ALBEE, když nemáte vztah k lidem, měli byste někde začít. Třeba na lavičce v Central Parku po cestě ze zoo... Sugestivní dílo génia amerického dramatu. Hrají David Švehlík a Ondřej Brousek. Režie Jiří Pokorný.

PSTRUZI

EDOARDO ERBA, dopis konečně našel svého adresáta. Změnil život automechanikovi, jeho ženě i dělníkovi z místní továrny. Italská komedie o obavách, kterým lze čelit jen s humorem. Hrají Pavel Liška, Jaromír Dulava a Alena Mihulová. Režie Jakub Šmíd.

RANDE S FEMINISTOU

SAMANTHA ELLIS, Kate je pořád single. Přitahují ji totiž jen problematictí chlapi. Tak co to zkusit s citlivým feministou? Romantická komedie o lásce, na které stojí za to pracovat. Hrají Barbora Poláková a Marek Adamczyk. Režie Pavel Ondruch.

SKOŘÁPKA

MARCIN SZCZYGIELSKI, v zapadlé knihovně se schází nesourodá dvojice. Zakřiknutá knihovnice a suverénní zlatokopka. Co přinese toto setkání? Komedie o nečekaném přátelství a cestě ke svobodě. Hrají Alena Mihulová a Petra Nesvačilová. Režie Pavel Ondruch.

SLEPICE NA ZÁDECH

FRED APKE, muž zapomněl na její narozeniny. Je to dostatečný důvod k vraždě? Bláznivá groteska o šílenství, k němuž vás dožene manželství. Hrají Tatiana Dyková, Vojtěch Dyk a Radovan Klučka. Režie Jaromír Dulava.

STAŘÍ MISTŘI

GER THIJS, dva bratři. Oba herci. Jeden slavný a úspěšný – František Němec, druhý celý život v jeho stínu – Milan Hein. Nizozemská tragikomedie z divadelního zákulisí. Režie Milan Schejbal.

TANEČNÍ HODINY

MARK ST. GERMAIN, jak naučit tančit autistického profesora, který nemá rád doteky? Stačí ho poslat k tanečnici s nohou v ortéze... Romantická komedie o sblížení dvou samotářů, jejichž silná vůle možná překoná i nepřekonatelné. Hrají Miroslav Táborský a Petra Nesvačilová. Režie Pavel Ondruch.

VEJŠLAP

PETER QUILTER, tři stárnoucí kamarádi na úpatí hory a dvoudenní túra před nimi. Cíl je jasný: překonat krizi středního věku. Komediální oslava přátelství, přírody a života. Hrají Martin Písařík, Petr Stach a Jan Holík. Režie Pavel Ondruch.

VŠECHNY BÁJEČNÝ VĚCI

DUNCAN MACMILLAN, JONNY DONAHOE, seznam všeho, pro co stojí za to žít. Napišete ho s námi? Monodrama, které věří v lepší svět. Hraje Richard Krajčo. Režie Karin Krajčo Babinská.

VZHŮRU KE HVĚZDÁM

MARIE JONES, měl to být obyčejný den v životě obyčejných pečovatelů. Všechno se ale zvrtilo. Bláznivá komedie o touze po lepších časech. Hrají Iva Pazderková a Petra Nesvačilová. Režie Pavel Ondruch.

Dárci židli

Eva a Marek ADAMCZYKOVI | Zlata ADAMOVSKÁ | Prof. Dadja ALTENBURG-KOHL & Daniel PEŠTA | Jitka ASTEROVÁ | Norbert AUERBACH | Jiří BARTOŠKA | Prof. MUDr. Vladimír BENEŠ, DrSc. | Martin BEZOUŠKA | Lucie BÍLÁ | Ing. Michal BORGES | Jana BREJCHOVÁ | Tereza BRODSKÁ | Ondřej BROUSEK & Martin ČIČVÁK | Hana BUREŠOVÁ | Zuzana BYDŽOVSKÁ & Miroslav ETZLER | CENTRUM PARAPLE | Aleš CIBULKA | Vilma CIBULKOVÁ | Věra ČÁSLAVSKÁ | Soňa ČERVENÁ | Jitka ČVANČAROVÁ | Martina DELIŠOVÁ | Magdalena DIETLOVÁ a Dr. Milan SLÁDEK | Divadlo HOGO FOGO | Michal DOČEKAL | Pavel DOMINIK | Zeno DOSTÁL | Jaromír DULAVA | Josef DVOŘÁK | Helena DVOŘÁKOVÁ | Vojtěch DYK | Tatiana DYKOVÁ | Monika ELŠÍKOVÁ | Fero FENIČ | Ladislav FIALKA | Květa FIALOVÁ | pes FILIP | Ing. Jan FISCHER CSc. | Jefim FIŠTEJN | MUDr. Alfred GEBHARD | Dalibor GONDÍK | Václav HAUPT | Dagmar a Václav HAVLOVI | Bohumila a Walter HEINOVI | Šárka HEJNOVÁ | Ljuba HERMANOVÁ | Hana a Karel HEŘMÁNKOVI | Jan HOLÍK | Radek HOLUB | MUDr. Radkin HONZÁK | Prof. MUDr. Cyril HÖSCHL, DrSc., FRCPsych. | PhDr. Slavomil HUBÁLEK | Eva a Václav HUDEČKOVI | František HUSÁK | Ivana CHÝLKOVÁ & Jan KRAUS | Vítězslav JANDÁK | Nina JIRÁNKOVÁ | MUDr. Milan JIRÁSEK | Adam JUNEK | PhDr. Vladimír JURAČKA | Jiří JUST | KAESER KOMPRESSOREN s.r.o. | Kateřina DVOŘÁKOVÁ KALOČOVÁ & Zdeněk KALOČ | Jan KANZELSBERGER | Ondřej KEPKA | Veronika KHEK KUBAŘOVÁ | Ivan KLÁNSKÝ | Dušan KLEIN | | Radovan KLUČKA | Milan KŇAŽKO | PhDr. Petr KOLÁŘ | KOOPERATIVA POJIŠTOVNA, a.s., | Vienna Insurance Group | Miloš KOPECKÝ | Petr KOSTKA | JUDr. Dominika KOLOWRAT-KRAKOWSKÁ | Ing. Martin KRAFL | Richard KRAJČO | JUDr. Tomáš KRAUS | Pavel KŘÍŽ | Vendula KŘÍŽOVÁ | Marta KUBIŠOVÁ | Blanka a Jiří KUBÍKOVI | MUDr. Roman KUFA | Irena KUNEŠOVÁ | Mgr. Dalibor LACINA | Jiří LANGMAJER | Jiří LÁBUS | Pavel LIŠKA | Radovan LUKAVSKÝ | Hana MACIUCHOVÁ | Jana MALÁ | Dana a Petr MALÁSKOVI | Jan MALÍŘ | JUDr. Hana MARVANOVÁ | Carmen MAYEROVÁ | Tatjana MEDVEČKÁ | Alena MIHULOVÁ | Zuzana a Matěj MINÁČOVI | Jitka MOLAVCOVÁ | Zuzana a Martin MOLNÁROVI | Otakar MOTEJL | Petr MOTLOCH | Kamila MOUČKOVÁ | Ladislav MRKVIČKA | Jiří MUCHA | Vincent NAVRÁTIL | Světlana NÁLEPKOVÁ | Václav NECKÁŘ | Luděk NEKUDA | Petra NESVAČILOVÁ | Prof. MUDr. Petr NEUŽIL, CSc., FESC | Jitka NĚMCOVÁ | František NĚMEC | Mathilde NOSTITZ | Ondřej NOVÁK | MUDr. Martin NOVOTNÝ | Pavel ONDRUCH | Gustav OPLUSTIL | Ota ORNEST | Igor OROZOVIČ | Jeňýk PACÁK | Prof. MUDr. Pavel PAFKO, DrSc. | Irena PAVLÁSKOVÁ | Halina PAWLOWSKÁ | Iva PAZDERKOVÁ | Mgr. Robert PERGL | Libor PEŠEK | Prof. MUDr. Jan PIRK, Dr.Sc. | Martin PÍSAŘÍK | Jindřich POLÁK | Barbora POLÁKOVÁ & Štěpán URBAN | Viktor POLESNÝ | Simona POSTLEROVÁ | Václav POSTRÁNECKÝ | Chantal POULLAIN | Michal PROKOP | Vlasta PRŮCHOVÁ-HAMMEROVÁ | Regina RÁZLOVÁ | Vlastimil RIEDL | Pražská realitní kancelář ROYAL – Ing. Jaroslav KOŠTÁL | Linda RYBOVÁ | RYOR, a.s. | Alena SCHÄFEROVÁ | Milan SCHEJBAL | Jiří SCHMITZER | Jan a Libuše SCHNEIDEROVI | Vladimír a Petr SÍSOVI | Jan SKALICKÝ | Marta SKARLANDTOVÁ | Herbert SLAVÍK | Petr SLAVÍK | Tomáš SLÁMA | Alena SLEZÁKOVÁ | Ladislav SMOČEK | Jitka SMUTNÁ & Tereza NEKUDOVÁ | Olga SOMMEROVÁ & Olga ŠPÁTOVÁ | Jiří STACH | Petr STACH | Simona STAŠOVÁ | Jiří SUCHÝ | Jiří SVOBODA | Dana SYSLOVÁ | Petr ŠTĚPÁNEK | Lucie ŠTĚPÁNKOVÁ | Jana ŠTĚPÁNKOVÁ | Bára ŠTĚPÁNOVÁ | Karel ŠTOLBA | David ŠVEHLÍK | Libuše ŠVORMOVÁ | Jan TEPLÝ | Pavel TIGRID | TON a.s. | TRICO | Vilém UDATNÝ | Milan UHDE | Eva URBANOVÁ | Marta VANCŮROVÁ | Petra a Josef VAVROUŠKOVI | Vít VENCL | Ondřej VETCHÝ | Pavel VĚTROVEC | Oldřich VÍZNER | Alena VRÁNOVÁ | Pavel VRBA | Petr WEIGL | prof. PhDr. Petr WEISS | Anna WETLINSKÁ | Jan a Zuzana WIENEROVI | Valérie ZAWADSKÁ | Zdeněk ZDENĚK | Stanislav ZINDULKA

Ungelt

Ungelt, zvaný také jako Týnský dvůr, je jedna z historicky nejvýznamnějších pražských lokalit. Blok zástavby byl původně opevněným kupeckým dvorcem. Obchodníci si mohli v areálu odpočinout, pokud zaplatili poplatek. Tomuto clu se říkalo staroněmeckým slovem ungelt. Odtud také dnešní název areálu. Kromě celnice tady kupci měli dvůr, špitál a kostel. Po obvodu dvora, který sloužil jako tržiště, vyrůstaly nejstarší románské domy. Zákklady domu, v němž sídlí Divadlo Ungelt, pocházejí z 11. století a jsou k vidění v klubu divadla. Celý dům tu stojí od 14. století.

Divadlo Ungelt založil Milan Hein a 2. října 1995 ho po boku Miloše Kopeckého slavnostně otevřel. Miloš Kopecký tehdy divadlu věnoval – jako symbol přízně – své oblíbené otáčivé křeslo. Tím započal tradici, v níž každý rok darují herci, umělci a osobnosti veřejného života divadlu svou „židli s příběhem“. Na těchto unikátních darech můžete posedět ve foyeru divadla a také v Café Hein - Kavárně Divadla Ungelt, kterou naleznete přímo nad divadelním sálem v uliční úrovni.

